

Naše cesta k lepším výsledkům laboratorních vyšetření....

Horáková H.

Preanalytické procesy jsou zdrojem velkého množství chyb. Laboratorní preanalytika je ošetřena dodržováním normy ISO 15 189, podle které jsou laboratoře akreditovány. Kvalita pre-preanalytických procesů, které probíhají mimo laboratorní provozy na klinických pracovištích, však takto vyřešena není. Mnoho těchto pochybení je oku laboranta skrytých. Nejsou odhaleny, pokud nejsou na první pohled patrné. Jedná se o drobné kontaminace, nesprávně provedené odběry, nešetrné zacházení se vzorkem před transportem a během transportu, ale i o záměny vzorků na oddělení.

Pre-preanalytické nedostatky se negativně projeví v konečném výsledku laboratorních vyšetření a některá vyšetření ovlivní natolik, že je nelze vůbec provést. V každém případě mohou taková pochybení vést k vážnému poškození pacienta. Jak tedy účinně minimalizovat, nebo nejlépe zcela odstranit tyto nedostatky? To je otázka a současně úkol pro všechny laboratorní provozy bez rozdílu zaměření. Ve FN Brno jsme se rozhodli hledat řešení nedostatků v pre-preanalytické fázi společně. Jak jsem již uvedla, valná většina těchto pochybení vzniká na klinikách v procesu přípravy pacienta, odběru biologického materiálu a jeho transportu do laboratoří. Proto jsme věděli, že se musíme zaměřit na práci sester. Využili jsme vypsané výběrové řízení a požádali o grantovou podporu. Náš záměr vedení FN Brno zaujal a grantová podpora byla schválena. Zde musím poznamenat, že nás tento společný problém pohltil natolik, že bychom ho byli řešili i bez grantové podpory. V začátku jsme byli tři řešitelé – vedoucí laborantky z oddělení klinické biochemie, klinické mikrobiologie a ústavu patologie. Základem pro nás bylo vyhodnocení výskytu pre-preanalytických pochybení, které všechny laboratorní obory provádíme. Obdobné pre-preanalytické chyby se vyskytovaly opakovaně, bez rozdílu laboratorního oboru. Společně jsme vytvořili dotazník, ve kterém jsme zjišťovali informovanost sester v oblasti preanalytiky. Tento dotazník jsme rozdali 165 sestřám ve FN Brno:

1. Pracujete na pracovišti...
2. Délka Vaší praxe ve zdravotnictví...

3. Víte, co je to preanalytická fáze laboratorního vyšetření?
4. Pokud jste byli poučeni o preanalytické fázi lab. vyšetření, kdo Vás poučil?
5. Upozorňují Vás laboratoře na nedostatky v kvalitě a správnosti odběrů, jejich značení a transportu?
6. Setkali jste se při své práci s laboratorní příručkou?
7. Pokud jste se s laboratorní příručkou setkali, neleznete v ní potřebné informace?
8. Uvítali byste krátký edukační seminář zaměřený na preanalytické problémy laboratorních vyšetření?
9. Máte problémy ve spolupráci s laboratorními pracovišti, Pokud ano, uveďte prosím, charakter jakýchkoli problémů...
10. Jiné poznámky, vzkazy...

Vyhodnocení dotazníků nám potvrdilo, že je nezbytné věnovat se edukaci sester. Návržnost dotazníků ve FN Brno byla 93 %.

Délka praxe ve zdravotnictví se pohybovala od několika měsíců po 38 let. Celých 38 % sester o preanalytice nikdy neslyšelo, ale 84 % dotázaných se chce o preanalytických procesech dozvědět více. Bohužel 10 % dotázaných preanalytika laboratorních vyšetření nezajímá. Protože všechny informace o preanalytických požadavcích jsou obsaženy v laboratorních příručkách, chtěli jsme vědět, jestli s ní sestry pracují. O existenci laboratorní příručky vědělo pouze 54 % sester. Pokud sestry věděly o preanalytice a laboratorní příručce, bylo to ve 13 % zásluhou jejich školitelky, ve 13 % zásluhou vedoucí laborantky OKB a 9 % si pamatovalo informace ze školy. Následně jsme kontaktovali dvě nejmenovaná pracoviště co do velikosti a sortimentu metod srovnatelná s FN Brno. Zajímalo nás, jak přistupují k řešení pre-preanalytických nedostatků. Chtěli jsme v naší FN Brno aplikovat jejich zkušenosti, upravené na naše aktuální podmínky a potřeby. Dozvěděli jsme se, že všechna preanalytická pochybení evidují, počítají, vyhodnocují a hodnocení zakládají. Při zjištění chyby volají na konkrétní oddělení, aby je na nedostatky upozornili. Tato opatření a postupy jsou uplatňované i na našich pracovištích. Rozhodli jsme se působit i preventivně, snažit se chybám předcházet. Sestavili jsme program edukačního semináře pro sestry. Všechny laboratorní obory vytvořily svá sdělení podle jednotné osnovy, která zahrnovala přípravu pacienta (pokud je důležitá), požadavky na odběr biologického materiálu a jeho následný transport do laboratoře.

Přizvali jsme ke spolupráci zástupce ostatních laboratorních oborů – hematologii, transfuzního a tkáňového oddělení a genetiky, protože jsme chtěli, aby informace v rámci semináře byly kompletní. Využili jsme právě probíhající revize celonemocničního dokumentu „Adaptační proces NLZP“ a po domluvě s náměstkyní ošetrovatelské péče byl tento edukační seminář, týkající se pre-preanalytických procesů, zařazen v rámci adaptačního procesu sester jako povinný. Seminář se uskutečňuje dvakrát do roka a to na jaře a na podzim. Dosud bylo na čtyřech seminářích proškoleny cca 350 sester. Ze semináře si odnášejí vytištěné prezentace, ke kterým se mohou kdykoli vrátit a čerpat z nich potřebné informace. Seminář je zařazen do systému celoživotního vzdělávání. Již řadu let nabízíme pro ostatní zájemce podobné edukační akce, které jsou spojeny s exkurzí do laboratoře. Tyto jsou rovněž zařazené v systému celoživotního vzdělávání.

Závěrem nutno říci, že edukace a vzájemná mezioborová spolupráce přispívají ke zvyšování informovanosti a ke snižování chybovosti v preanalytické fázi vyšetřování biologického materiálu našich pacientů. Vyhodnocení efektivity zavedených opatření je obtížné, protože, jak už jsem v začátku uvedla, nelze všechna pochybení vždy s určitostí odhalit. Víme však, že v rámci možností děláme pro bezpečí našich pacientů a kvalitu laboratorních výsledků zatím maximum.

Preanalytické pochybení sledujeme, vyhodnocujeme a cíleně a neprodleně na ně upozorňujeme. Preventivně působíme edukačně na sestry v adaptačním procesu a v rámci celoživotního vzdělávání.

Na závěr chci poděkovat za maximální podporu náměstkyni ošetrovatelské péče FN Brno Mgr. Mičudové a všem svým kolegyním ze sprátených laboratorních oborů, které se mnou do tohoto grantu šly.

(Řešeno v rámci grantové podpory MZČR – RVO FNBr.65269705)